

РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИЧНА ІДЕНТИЧНІСТЬ В УКРАЇНІ: ФАКТОРИ І ОСОБЛИВОСТІ

У статті досліджуються теоретичні підходи до визначення політичної ідентичності, аналізуються фактори та, особливості регіональної політичної ідентичності в Україні, перспективи формування загальнонаціональної ідентичності, роль держави у цьому процесі.

Ключові слова: політична ідентифікація, політична ідентичність, регіональна політична ідентичність, загальнонаціональна ідентичність

Постановка проблеми. Однією з актуальних проблем сучасної України виступає політична ідентифікація в умовах складних за етнічним та конфесійним складом регіонів. Своім корінням вона сягає в глиб української історії, але особливо актуалізувалася в останнє десятиліття, коли результати президентських і парламентських виборів явно продемонстрували істотний політичний та соціокультурний розкол між регіонами України.

На думку української дослідниці Г. Палій, найбільш помітні ідентифікаційні суперечності проявляються навіть не стільки між представниками різних етнічних груп, скільки серед населення різних регіонів, а також груп регіонів. Регіональний чинник за впливом на специфіку ідентичності громадян виявляється одним із ключових, особливо для населення деяких регіонів держави. Поряд із етнічною та національною ідентичностями регіональна приналежність може виступати як самодостатня та навіть як головна складова ідентичності, у значній частини громадян України спостерігається стійка самоідентифікація передусім із конкретним регіоном, випереджаючи за значенням інші типи ідентичності [1, с. 82].

Регіональна ідентичність перетворилася в Україні не лише на вагомий конструкт суспільної свідомості, але й на дієвий чинник впливу на всю сферу територіально географічного, соціально економічного й етнокультурного буття. Хоч і різною мірою й відмінними темпами, в регіонах формуються виразні політичні, культурні, релігійні, естетичні уподобання, власні системи моральних цінностей, мотивацій, зразків поведінки, символічної образності.

Нові політичні й культурні реалії покликали до життя і нові методи їхнього осмислення. Сьогодні вже для всіх є очевидним, що введення у структуру соціального пізнання концепту «ідентичність» та його регіональних специфікацій істотно розширило діапазон аналізу суспільних явищ, створило нові «пояснювальні парадигми».

Незважаючи на досить велику кількість робіт з проблем політичної ідентичності, що з'явилися останнім часом в українській політичній науці, тема себе не вичерпала. Обумовлено це тим, що проблеми регіональної політичної ідентичності в кожному регіоні України являють собою конкретну сукупність обставин і детермінуються унікальним поєднанням історичної спадщини регіону, особливостей етноконфесійного складу його населення, соціально-економічного становища, специфіки способу життя, традицій, культури, станом етнічних еліт і багатьох інших факторів. Тому проблема регіональної ідентичності має високу динамічність і вимагає постійного наукового моніторингу в тих нових ракурсах, які актуалізує політична практика.

Метою статті є аналіз факторів, особливостей і протиріч регіональної політичної ідентичності в Україні, властивих їй як реальності і як наукової проблеми.

Ступінь наукової розробки проблеми. Проблеми політичної ідентичності в сучасному світі, її теоретичні та прикладні аспекти викладені в працях зарубіжних учених: І. Валлерстайна, С. Хантінгтона, Е. Еріксона, Е. Сміта, Б. Андерсона, Е. Геллнера, Е. Хобсбаума, У. Коннора, Ю. Хабермаса, Х. Росалеса, З. Брандта, П. Бергера, Т. Лукман, К. Касторіадіса, Дж. Серлі, М. Вевьєркі, А. Арато.

Ідентичність як предмет політичного аналізу широко представлена в працях таких російських авторів, як І. С. Семенов, Л. А. Фадєєва, О. В. Попова, В. В. Лапкін, П. В. Панов. Порівняно не давно політична ідентичність стала активно вивчатися вітчизняними вченими. Істотний внесок в осмислення процесів політичної ідентифікації, значення політичної ідентичності для формування загальнонаціональної, громадянської ідентичності в Україну внесли О. Антонюк, О. Картунов, І. Кресіна, І. Курас, Л. Нагорна, М. Обушний, І. Оніщенко, Г. Палій, Б. Попов, В. Ребкало, С. Римаренко, Ю. Римаренко, В. Степаненко, М. Степико та ін.

Поняття «ідентичність» було запозичене політологами з інших суспільних наук у середині ХХ століття. У первинному варіанті політична ідентичність трактувалася як досить вузька понятійна категорія, яка пояснює (поряд з іншими підходами) електоральний вибір виборця в умовах партійної системи, тривалий час не піддається

помітним змінам. У сучасній політичній науці це поняття пов'язується також і з іншими аспектами політичного самовизначення громадян.

Ідентичність, за висловом Е. Еріксона, визнається «загальною і універсальною категорією». Найбільш загальним для всіх соціальних наук є визначення ідентичності як активного процесу, який «відображає уявлення суб'єкта про себе і супроводжується відчуттям власної безперервності, що дозволяє йому сприймати своє життя як досвід тривалості і єдності свідомості, що дає можливість діяти послідовно» [2, с. 13]. Ідентичність в даному випадку виступає ознакою «входження» індивіда в соціальну позицію. Політичну ідентичність можна розглядати як окремий випадок соціальної ідентичності. Вона раціональна і рефлексивна одночасно. Людина, займаючи яку-небудь статусну позицію, повинна одночасно оцінити і своє становище, і свою систему поглядів, а також їхнє співвідношення з безліччю інших індивідів і груп, з рядом політичних об'єктів.

Регіональна політична ідентичність відіграє велику роль у загальнонаціональній структурі ідентичностей, вона може служити основою для особливого сприйняття загальнонаціональних політичних проблем і складається на основі спільності території, особливостей господарського життя, певної системи цінностей, етнічної та конфесійної спільності. Кожна з цих підстав за певних умов може викликати гіпертрофовану регіональну ідентичність. Найчастіше посилення регіональної ідентичності виникає в результаті складних відносин з центром і обмеження (або наявності масових уявлень про таке обмеження) регіональних політичних, соціально-економічних, духовних інтересів. В цьому випадку в ранжуванні ідентичностей на перший план виходить саме регіональна ідентичність на шкоду загальнонаціональній.

Регіональна ідентичність є одним з базових елементів конструювання «регіону» як специфічного соціально-політичного простору. Оголошення сукупності територій «регіоном» можливе лише за наявності певних ознак: спільності історичної долі, властивості тільки цій групі особливостей культури (матеріальної і духовної), географічної єдності території, деякого загального типу економіки. Іншими словами, для регіональної ідентифікації принципово важливим поняттям є уявлення про територіальні зв'язки, що виникають на основі спільного або сусідського проживання членів соціальних груп різного масштабу і культурної ідентифікації.

Вітчизняний соціолог О. Стегній поділяє чинники, під впливом яких формуються територіальні ідентичності, на довгі і короткотермінові. Перші залежать від особливостей поселенської

мережі, ступеня економічного розвитку регіону, етнічного складу населення і його міграційного досвіду, історичної пам'яті, орієнтацій на «свободу» чи «порядок», унітаризм чи автономію. Другі формуються під впливом ситуативних інтересів регіональних еліт, геополітичних чинників, поточних політичних процесів. На цій основі може виникати «патерн регіонального розвитку» — як історично сформований тип відтворення регіональної ідентичності, своєрідний «соціокультурний код», що визначає напрям соціокультурної динаміки [3, с. 103].

Л. П. Нагорна у своїй монографії «Регіональна ідентичність: український контекст» пише, що якщо подивитися під цим кутом зору на особливості формування регіональної ідентичності в Україні, то серед факторів впливу можна назвати: 1) природно-кліматичні особливості, зумовлені рельєфом місцевості, забезпеченістю ресурсами, специфічністю поселенської культури; 2) геополітичні впливи — війни та пов'язані з ними міграційні процеси, поділи й переділи території; 3) цілеспрямовані політичні заходи держав-метрополій, спрямовані на інтеграцію території і асиміляцію населення, а також впровадження власних управлінських схем та ідентифікаційних моделей; 4) специфічність соціальної стратифікації, у тому числі зумовлену релігійними й міжконфесійними протистояннями, станом освітньої системи; 5) традиційні чи засвоєні в процесі колонізації правові уявлення та способи самоорганізації; 6) політичні інтереси місцевих еліт [4, с. 74].

У зарубіжній політології Україну інколи порівнюють з кометою, гранично щільною на сході і розрідженою на заході. Такий висновок робиться насамперед на основі гіперурбанізованості східних областей — Донецької, Луганської, Дніпропетровської. Найменш урбанізовані області на Заході — Закарпатська, Івано-Франківська, Тернопільська, Чернівецька. Але саме західні області характеризуються як найбільш європеїзовані — за історичною традицією, культурно-національним менталітетом, релігійними уподобаннями. Історико-культурне ядро України — її Центр, і саме тут, як правило, «гасяться» завищені амбіції і Заходу, і Сходу. Благо для України вбачається у цьому «взаємопогашенні» і у тому, що протистояючи сили відчувають потребу одна в одній радше для політичного самоствердження, аніж для практичної реалізації автономістських чи сепаратистських устремлінь [5, с. 279–282].

Особливу роль у політичній ідентифікації на регіональному та загальнонаціональному рівнях відіграють соціокультурний фактор та історична пам'ять. Соціокультурні практики в структурі механізму

регіональної політичної ідентифікації являють собою виборчий перетин різних «історичних площин» для вибудовування цілком певної «сучасної» моделі історичної пам'яті. Вона являє собою своєрідну відповідь масової свідомості громадян, схильних до впливу глобальних уніфікацій, на загрозу дискредитації того позитивного історичного досвіду своєї держави, своєї етнічної групи, своєї малої Батьківщини і т. ін., до якої вони апелюють в процедурах побудови ідентичностей.

Українська політична культура поєднує в собі різні системи цінностей, часом несумісні політичні орієнтації та діаметрально протилежні типи політичної свідомості, позитивні й негативні характеристики, містить в собі раціональні та ірраціональні чинники. Проте переважна більшість її характеристик концентрується навколо таких цінностей, як гуманізм, демократія, народовладдя заради свободи і незалежності. За роки незалежності Україна значно оновила структурні елементи політичної культури, цінності, навички, орієнтації, методи і прийоми політичної діяльності. Суспільство поступово звикає до політичного плюралізму, багатоманітності підходів до розв'язання нагальних політичних проблем, відкритого висловлення свого ставлення до політичних інститутів. Стає нормою позитивне настановлення на засвоєння світового досвіду, зростає почуття залучення України до світового політичного процесу. Але стара радянська тоталітарна політична культура, трансформуючись у нову систему цінностей, дає про себе знати у вигляді формального, відчуженого ставлення до офіційних політичних норм, цінностей та інститутів [6, с. 156]. Через це українська політична культура є суперечливою, оскільки поєднує в собі дві протилежні системи цінностей — тоталітарну і демократичну.

Мало того, в сучасній Україні регіональні політичні культури, які акумулюють весь історичний досвід територій, стали головними детермінантами їхнього політичного досвіду. Політична культура як найважливіший елемент регіональної політики будь-якого суспільства пов'язує воедино політичні інститути й процеси з політичною свідомістю через зразки поведінки, цінності, емоції, установки, стиль життя, сприйняття світу. Відтак на неоднорідність політичної культури впливає й регіональний менталітет, зумовлений міжконфесійними відмінностями, особливостями віровчень та культової практики православ'я й уніатства. Так, греко-католики, що переважно сконцентровані на Заході України, за своєю догматикою тяжіють до західноєвропейського християнства, пов'язаного з римським правом і поняттям приватної власності, до влаштування вільного особистого

життя. Для православного населення Сходу України характерні колективістське ставлення до життєвих проблем, прагнення надособистісної мети, милосердя, співчуття до нужденних, поблажливості до людських вад тощо. Православний більше підпорядковується дисципліні під впливом зовнішніх обставин, а греко-католик — внутрішніх. Можна говорити про більшу готовність греко-католицького Заходу країни, на відміну від православного Сходу, до лібералізації суспільства, приватизації економіки, ринкової конкуренції [7, с. 73–74].

Зазвичай два важливих регіональних центри України — Донбас і Галичина — уособлюють Схід та Захід України. Кожен з цих регіонів характеризується своєрідним геополітичним розташуванням, особливим історико-політичним досвідом і соціокультурною своєрідністю, що виразноє характерні регіональні політичні культури нашої країни. Зокрема, в свідомості народу України Донбас сприймається суперечливо. З одного боку, це робітничий край шахтарів, металургів та хіміків з притаманним йому значним науковим і культурним потенціалом. А з іншого — Донбас розцінюється як спадкоємець цілком освоєного, але певною мірою дикого й небезпечного простору, що стало однією з причин, які поставили нашу країну перед небезпекою внутрішнього розколу. Не менш суперечливо сприймається і Захід України. Для багатьох це «регіон з надзвичайно поширеним простором націоналістичних ідей, взятих на озброєння різними політичними силами з метою завоювання собі прихильників серед української громадськості. Взагалі, Галицький націоналізм — регіональний різновид націоналізму, що базується на певних відмінностях світогляду, спричинених історико-політичними обставинами» [8, с. 283].

Тому моделлю побудови модерної української нації на Заході України слугжить макет етнонації. З огляду на це сьогодні важливу роль в житті країни відіграє така особлива форма регіоналізму як історико-етнічна, ігнорування якої створює передумови для відчутної напруженості у внутрішньополітичній ситуації.

Дослідники відзначають існування регіональних відмінностей політичної культури не тільки щодо осі «Схід – Захід». Зокрема, Н.Погоріла висуває гіпотезу про існування «горизонтального» (Захід – Схід) і «вертикального» (Північ – Південь) культурального поділу України. Аналізуючи політичну культуру як комбінацію політичної компетенції, довіри до політиків і політичної активності, Н. Погоріла наголошує на відсутності лінійного зв'язку елементів політичної культури з віссю «Захід – Схід». Мало того, на її думку, протистояння

політичних культур на зразок «цивільна – відчужена» характерний швидше за все для Центру і Півдня [9, с. 64; 78].

Як зазначає Т. Журженко, спроби розглядати Україну як дві країни в одній давно вже визнано спрощеними підходами до українських проблем, настільки стереотипними, наскільки ж і непродуктивними. Стереотипними — тому, що всім добре відомо, що за «Заходом» стоїть не половина України, а здебільшого територія Галичини — Львівська, Івано-Франківська та Тернопільська області, а за «Сходом» — Донецька, Луганська та Харківська області. Більша ж частина України не визначається за своєю належністю. Непродуктивним такий поділ є тому, що цей дискурс здебільшого закінчується суперечками про те, хто кращий, більш прогресивний, більш демократичний — Схід чи Захід. Адже рідко кому вдається не ідентифікувати себе з якоюсь зі сторін. Проте такий стереотип, на жаль, постійно відтворюють науковці, публіцисти, дослідники. Зокрема, пояснюючі суть внутрішньо-українських проблем, часто-густо починають з поділу на Схід і Захід. Аналіз статистичних даних про стан громадської думки та настрої передусім шукають у регіональних відмінностях у поглядах, орієнтаціях. Пояснюючі якісь культурні колізії між Сходом та Заходом, науковці завжди знають, по яку історичну спадщину сягнути [10, с. 123]. Усвідомлюючи це, В. Бортников намагається показати, що «Україна складається з кількох субрегіонів з різною історичною традицією, різними типами політичної культури і специфічною електоральною свідомістю. Соціологи і політологи виокремлюють такі політико-культурні регіони: Західноукраїнський, Центрально-український і Південно-східний або Південний і Східний» [11, с. 39].

Регіональна ідентичність здатна виконувати різноманітні функції. Пізнавальна (когнітивна) функція полягає у розширенні системи знань про регіон, формує відчуття «малої батьківщини», своєрідного «регіонального патріотизму». Комунікативна (інтегративна) функція забезпечує відповідний ступінь згуртованості регіональної спільноти, визначає способи соціальної взаємодії між її членами й механізми соціальної взаємодії. Водночас за її допомогою в разі потреби (або її імітації) вибудовується психологічна комунікативна дистанція, що відокремлює цю спільноту від інших. Емоційна функція створює відчуття співпричетності до регіонального співтовариства і захищеності за його допомогою від ударів долі. У цьому ж напрямі діє компенсаторна функція, роль якої виявляється визначальною у «травмованих» соціумах. Інструментальна функція створює механізми закріплення в свідомості позитивної ідентичності, налаштованості на

пріоритет власних цінностей, виховання самоповаги. Але такою ж мірою вона здатна стимулювати викривлені образи інших ідентичностей, мегаломанію й ксенофобію [4, с. 80].

Результати досліджень фіксують помітні розходження між різними регіонами в підставових питаннях формування національної ідентичності: в оцінках історичного минулого (політичних діячів різних епох, важливих історичних подій), майбутніх перспектив сучасної України (бажаного соціально-економічного устрою, питань статусу мов, векторів зовнішньополітичного розвитку тощо). Розбіжності в специфіці ідентифікацій різних регіонів свідчать про масштаб амплітуди розходження позицій громадян стосовно державної мови, суспільно-політичної моделі, геополітичного вектора тощо [12, с. 9–23].

Тому на сьогодні відсутність громадянського консенсусу щодо зовнішньополітичного курсу держави, суверенних позицій української держави, збереження її культурної самобутності, вироблення спільних цінностей, поглядів на минуле і майбутнє ускладнює формулювання фундаментальних національних інтересів та їхню ефективну реалізацію. Однією з перешкод розвитку процесу становлення ідентичності, оформлення політичної нації, окрім відмінностей в етнічній та мовній композиції та політичній культурі, можуть бути також відмінності рівнів економічного розвитку регіонів.

Недостатньо ефективна взаємодія між регіонами чи групами регіонів закріплює відмінності у способах ідентифікації на регіональному рівні. Неоднорідність способів ідентифікації, яка проявляється в ментальних, мовних, геополітичних, ідеологічних відмінностях тощо, є потенційним джерелом внутрішньо-суспільних конфліктів.

З іншого боку, регіони, які демонструють граничні відмінності в ідентичностях, не межують безпосередньо між собою, а розділені центральним регіоном України. Такий стан речей полегшує узгодження ідентифікаційних розбіжностей регіонів і їхнє наближення до показників, середніх по країні. Взаємодія регіонів України здатна стати фундаментом для оформлення української ідентичності, в разі якщо населення регіонів усвідомить цінність необхідних передумов існування політичної нації — єдиної держави і суспільства, об'єднаних спільним історичним минулим та політичним майбутнім. У процесі здобуття незалежності та впродовж новітнього періоду Україні вдалось уникнути внутрішніх конфліктів міжетнічного, міжрегіонального характеру тощо. Дослідник Р. Шпорлюк вважає, що

відсутність гострих протистоянь вже сама по собі є «ознакою наявності спільної української ідентичності» [13, с. 296].

Висновки. Феномен регіональної ідентичності в Україні заслуговує на серйозну дослідницьку увагу. Поліетнічність і полікультурність українського соціуму, що має досить чіткий регіональний вимір, диктує необхідність найважливішого ставлення до усієї гами різноспрямованих ціннісних настанов та їхніх політичних проєкцій. Розробка ефективної стратегії регіональної взаємодії немислима без врахування настроїв і орієнтацій, у тому числі й глибоко закорінених у просторі «колективного несвідомого».

Регіональна самосвідомість більш виразно виявляє себе «на флангах», у зонах прикордоння. У Центрі її імпульси гасяться протилежно спрямованими політичними інтересами елітних прошарків та боротьбою за владу і власне досвід України підтверджує загальносвітову тенденцію: регіональна ідентичність може бути закорінена в історичних традиціях і міфах, але вона стає тривким конструктом соціальної свідомості лише за умови цілеспрямованого вибудовування елітами каркасу регіонального співтовариства з власними інтересами й символічною системою. На відміну від «земляцької» локальної, регіональна ідентичність потребує забезпечення соціальними інститутами й ЗМІ тривких горизонтальних зв'язків і відповідних виховних механізмів. У своїй основі вона виявляється водночас і продуктом, й інструментом соціальної мобілізації та політичного керівництва.

Потенціал регіональних ідентичностей залежить не лише від приведеної в дію сили притягання, але й від сили чи слабості національно-громадянської ідентичності. Ці дві ідентичності можуть бути взаємодоповнюваними, але за певних умов здатні і протистояти одна одній.

Концепт регіональної ідентичності ще не зайняв належного йому по праву місця в системі стратегічного аналізу території і політичного менеджменту.

Український соціум із притаманними йому соціально-економічними диспропорціями, регіонально-культурними відмінностями, політичними імпровізаціями особливо потребує системного аналізу ризиків, зумовлених полірегіональністю й полікультурністю.

Для України регіональна ідентичність — не лише важлива складова соціальної ідентифікації, але й своєрідний ключ для конструювання регіону як політичного простору і водночас мірило легітиматії й соціальних ризиків.

Політична роль українських регіонів визначається тим, що процес формування суверенної, авторитетної у світі держави із недавніх периферій кількох держав остаточно ще не завершений. Отже, в разі недостатньої дієздатності загальнодержавних інститутів існує гіпотетична можливість розвитку регіоналізму за деструктивним сценарієм.

Очевидно, що держава може існувати і відтворювати свої пріоритети лише на основі консенсусу сил, спроможних вибудувати сталу соціокультурну доміанту в масштабі всього суспільства. За наявності кількох політичних субкультур і постійної дії сил взаємовідштовхування на елітному рівні пошук консенсусу є надзвичайно складною справою.

Першочерговим завданням української держави є вироблення такої моделі соціокультурної політики, в якій поліетнічність і полікультурність українського соціуму розглядатимуться як неперехідна цінність і джерело суспільного багатства.

Література

1. Палій Г. О. Становлення єдиної національної ідентичності в контексті реалізації національних інтересів України : дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук : спец. 23.00.05 «Етнополітологія та етнодержавознавство» / Г. О. Палій — К., 2005. — С. 82.
2. Попова О. В. Развитие теории политической идентичности ,зарубежной и отечественной политической науке / О. В. Попова // Идентичность как предмет политического анализа. Сборник статей по итогам Всероссийской научно-теоретической конференции. — ИМЭМО РАН, 2011. — С. 13—29.
3. Стегній О. Регіональний чинник розвитку політичної культури населення України / О. Стегній // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. — 2005. — № 3. — С. 103.
4. Нагорна Л. П. Регіональна ідентичність: український контекст / Л. П. Нагорна. — К. : ППЕНД імені І.Ф.Кураса НАН України, 2008. — 405 с.
5. Задорожнюк Э. Г. Украина: Восток, Запад, Центр как «ось консолидации» (вторая половина 1990-х годов) / Э. Задорожнюк // Регионы и границы Украины в исторической ретроспективе. — М., 2005. — С. 279—282.
6. Сипко О. С. Політична свідомість і політична культура сучасної України: регіональні особливості в контексті проблеми формування української політичної нації / О. Сипко // Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна. Питання політології. — 2001. — № 518. — С. 156.
7. Сичова В. В. Роль партій у формуванні політичної культури як чинника саморегуляції громадянського суспільства / В. В. Сичова // Політичні партії в незалежній Україні: роль та місце у політичній трансформації суспільства : науковий збірник / укладач В. В. Нікітін. — Х., 2001. — С. 73—74.

8. Громакова Н. Ю. Галицький націоналізм та міф Львова / Н. Ю. Громакова // Стосунки Сходу та Заходу України : минуле, сьогодення та майбутнє : матер. Всеукр. конф. (Луганськ, 2006 р.) — Луганськ : Знання, 2006. — С. 282—291.
9. Погоріла Н. Б. Регіональні поділи в Україні: на прикладі політичної культури / Н. Б. Погоріла // Політична культура: теорія, проблеми, перспективи — К. : Видавець ПАРАПАН, 2004. — С. 63—81.
10. Журженко Т. Міф про дві України / Т. Журженко // Сучасність. — 2003. — № 4. — С. 123.
11. Бортников В. «Розмежування» в Україні в контексті ціннісної ідентифікації населення / В. Бортников // Політичний менеджмент. — 2007. — № 1 (22). — С. 37—47.
12. Регіональна Україна. — К. : Геопринт, 2003 — С. 9—23.
13. Р. Імперія та нації. З історичного досвіду України, Росії, Польщі та Білорусі / Р. Шпорлок ; [пер. з англ.]. — К. : Дух і Літера, 2000. — С. 296.

В статтє исследуются теоретические подходы к определению политической идентичности, анализируются факторы и особенности региональной политической идентичности в Украине, роль государства в этом процессе.

Ключевые слова: *политическая идентификация, политическая идентичность, региональная политическая идентичность, общенациональная идентичность.*

The article investigates the theoretical approaches to the definition of political identity, analyzes the factors and features of the regional political identity in Ukraine, the state's role in this process.

Key words: *political identity, political identity, a regional political identity, a national identity.*

Пашина Наталія Полікарпівна — доцент кафедри політології Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, кандидат історичних наук.

Рецензент: проф. Новакова О. В.